

نقش زنان در تثبیت بنیان خانواده در شرایط جنگی از منظر قرآن و سیره اهل بیت (ع)

زینب رضایی مهر^۱

مدرسه علمیه بنت الرسول (س) استان لرستان شهرستان الشتر

چکیده

نقش زنان در تثبیت بنیان خانواده در شرایط جنگی، از منظر قرآن کریم و سیره اهل بیت (ع)، اهمیت ویژه‌ای دارد. در شرایط بحرانی و فقدان حمایت‌های بیرونی، خانواده به حضور فعال و هدایتگر زن نیازمند است تا توازن روانی، تربیتی و معنوی خود را حفظ کند. با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی و مطالعه اسنادی، منابع معتبر قرآنی، روایی و تاریخی مورد بررسی قرار گرفت و نقش زنان در چهار حوزه روانی، تربیتی، اقتصادی-مدیریتی و معنوی تحلیل شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که زن مؤمن با ایمان، صبر، یقین و توکل، آرامش روانی خانواده را تأمین می‌کند، فرزندان را در مسیر تربیت دینی هدایت می‌نماید، منابع و اموال خانواده را مدیریت می‌کند و با استمرار ارزش‌ها و آموزه‌های دینی، بنیان‌های معنوی خانواده را حفظ می‌کند. سیره زنان خاندان اهل بیت (ع) مانند حضرت زهرا (س) و حضرت زینب (س) نمونه‌های عملی این نقش‌آفرینی است که نشان می‌دهد جهاد زن، گرچه با جهاد مردان در میدان نبرد متفاوت است، از نظر اثرگذاری و اهمیت، نقشی تعیین‌کننده دارد. بر اساس یافته‌ها، مدل زن مقاوم و محکم در شرایط جنگی بر پایه ایمان آگاهانه، عقلانیت، صبر و تبیین ارائه شده و تأکید می‌شود که زن در اسلام، عنصر کلیدی پایداری خانواده و حافظ هویت دینی و فرهنگی جامعه است. بررسی این شاخص‌ها زمینه‌های کاربردی برای بازشناسی جایگاه زنان مؤمن در خانواده و جامعه را فراهم می‌آورد.

کلمات کلیدی: بحران، تثبیت بنیان خانواده، جنگ، زن، سیره اهل بیت، قرآن.

^۱ طلبه سطح دو

مقدمه

خانواده به عنوان کوچک‌ترین و بنیادی‌ترین نهاد اجتماعی، نقش تعیین‌کننده‌ای در تربیت نسل‌ها، انتقال ارزش‌های فرهنگی و حفظ انسجام اجتماعی دارد. در شرایط بحرانی و جنگی، خانواده‌ها با فشارهای روانی، تربیتی، اقتصادی و اجتماعی مواجه می‌شوند و ثبات اعضای آن به مخاطره می‌افتد. در این شرایط، زنان به عنوان محور آرامش، صبر و تبیین ارزش‌های دینی، نقش کلیدی در حفظ و تثبیت بنیان خانواده ایفا می‌کنند. بر اساس آموزه‌های قرآن کریم و سیره اهل‌بیت (ع)، حضور فعال زنان، نه تنها در حوزه داخلی خانواده بلکه در پایداری فرهنگی، تربیتی و معنوی جامعه نیز اهمیت دارد. با این حال، بسیاری از پژوهش‌های موجود به بررسی محدود نقش زنان در خانواده پرداخته‌اند و ابعاد چندگانه نقش آنان در شرایط بحرانی، به ویژه از منظر قرآن و سیره اهل‌بیت (ع) به شکل جامع و سیستماتیک مورد توجه قرار نگرفته است. این کمبود، ضرورت یک بررسی علمی و مستند در این حوزه را آشکار می‌سازد. بر این اساس، سوال اصلی پژوهش این است: زن از منظر قرآن کریم و سیره اهل‌بیت (ع) چه نقش‌هایی در تثبیت بنیان خانواده در شرایط جنگی و بحران دارد؟

هدف مقاله، شناسایی و تحلیل نقش زنان در تثبیت بنیان خانواده در شرایط جنگی بر اساس آموزه‌های قرآن کریم و سیره اهل‌بیت (ع) است. این پژوهش تلاش می‌کند ابعاد روانی، تربیتی، اقتصادی و معنوی نقش زنان را استخراج کرده و مدلی از «زن مقاوم و محکم در شرایط بحران» ارائه دهد که بتواند راهنمای عمل در خانواده‌ها و جامعه اسلامی باشد.

ضرورت این پژوهش از این جهت قابل توجه است که نقش زنان در تثبیت بنیان خانواده در شرایط جنگی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا خانواده به عنوان کوچک‌ترین و بنیادی‌ترین نهاد اجتماعی، در مواجهه با بحران‌ها و فشارهای روانی، تربیتی، اقتصادی و اجتماعی، نیازمند حضور فعال و هدایتگر زنان است. پژوهش‌های موجود عمدتاً به جنبه‌های محدود تربیتی یا اقتصادی نقش زنان پرداخته‌اند و ابعاد روانی، معنوی و مدیریتی آنان در شرایط بحرانی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. شناخت و تحلیل جامع این نقش‌ها می‌تواند علاوه بر تقویت انسجام خانواده، به پایداری فرهنگی، دینی و اجتماعی جامعه کمک کند و الگویی عملی برای زنان مؤمن در شرایط بحران ارائه نماید.

علاوه بر این، بازشناسی آموزه‌های قرآن کریم و سیره اهل‌بیت (ع) درباره نقش زنان، می‌تواند راهنمای عمل خانواده‌ها و جامعه اسلامی باشد. زنان خاندان اهل‌بیت (ع) با صبر، تدبیر و هدایت معنوی خود، نمونه‌های عملی و الگوهای بی‌بدیل در تثبیت خانواده و مدیریت بحران‌ها ارائه کرده‌اند. بر این اساس، تحلیل علمی و مستند نقش زنان در شرایط جنگی و بحران، هم از نظر نظری و هم از نظر کاربردی ضرورت دارد.

مطالعات و پژوهش‌های متعددی در زمینه نقش زنان و خانواده وجود دارد که برخی از آن‌ها عبارت‌اند از:

کتاب «نقش تاریخی زن از دیدگاه قرآن» نوشته سید ابراهیم حسینی؛ این اثر با تحلیل تطبیقی جایگاه زن در خانواده و اجتماع، از دوران باستان تا عصر جدید، نقش زنان در ثبات خانواده و مقابله با بحران‌ها را با تکیه بر آیات قرآنی بررسی می‌کند. همچنین، کتاب «زن در خانواده» تألیف سیدجعفر حق‌شناس؛ این کتاب با زبانی روان و استناد به آیات و روایات، جایگاه و مسئولیت زن در خانواده از دیدگاه اسلام را بررسی می‌کند. کتاب «بانوی مهر: تبیین جایگاه زن در سیره معصومین» تألیف ابوالفضل ربانی؛ این کتاب به صورت تخصصی جایگاه زن در خانواده از منظر سیره اهل بیت را

با رویکرد حدیثی، تاریخی و اجتماعی تبیین می‌کند و به نقش زن در خانواده در بحران‌ها اختصاص می‌پردازد. افزون بر این، مقاله «نقش تربیتی زن در خانواده از دیدگاه اسلام» نوشته فرزانه رنجبرزاده و زهرا زاهدی؛ این پژوهش، نقش زنان در ایجاد ثبات خانوادگی و تربیت نسل مقاوم را با تکیه بر منابع اسلامی و آموزه‌های قرآنی تشریح می‌کند. همچنین، مقاله «بررسی منزلت اجتماعی زنان در صدر اسلام و تاثیر آن بر نقش آنان خانواده» اثر نسرین مصباحی و خدیجه ذوالقدر؛ این مقاله حضور زنان در عرصه‌های دفاعی و اجتماعی اسلام صدر را بررسی و نقش آنها در بقا و استحکام بنیان خانواده در شرایط بحرانی را تحلیل می‌کند.

با توجه به مطالعات و منابع موجود، اگرچه هر یک از این آثار به ابعاد مهمی از نقش زن در خانواده اسلامی پرداخته‌اند، اما هیچ‌کدام به صورت جامع، تطبیقی و با تمرکز ویژه بر شرایط جنگی، مجموعه ابعاد قرآنی و سیره اهل بیت (ع) را توأمان مورد بحث قرار نداده‌اند. از این‌رو، پژوهش حاضر در پی پر کردن این خلأ علمی است تا بتواند تصویری همه‌جانبه و تحلیلی از نقش زنان در تثبیت بنیان خانواده در شرایط جنگی با تکیه بر قرآن و سیره معصومان ارائه دهد.

این پژوهش در چند بخش تنظیم شده است: ابتدا، در بخش اول مبانی نظری و مفهوم‌شناسی پژوهش، اهمیت نقش زن و بنیان‌های قرآنی خانواده بررسی می‌شود. در بخش دوم روش‌های قرآنی تثبیت روانی خانواده در بحران مورد تحلیل قرار می‌گیرد. بخش سوم به بازخوانی سیره اهل بیت (ع) و زنان برجسته خاندان ایشان در شرایط جنگی و بحرانی اختصاص دارد و دلالت‌های فقهی و اخلاقی سیره اهل بیت (ع) در زمینه نقش غیرمستقیم زنان در مدیریت بحران تبیین می‌شود و در نهایت، تحلیل یافته‌ها ارائه می‌گردد.

۱. مبانی نظری و مفهوم‌شناسی

نهاد خانواده در نظام اسلام، محور اصلی جامعه ایمانی و کانون تربیت انسان الهی است. هرگاه این نهاد دچار تزلزل گردد، جامعه نیز از درون فرو می‌پاشد. در شرایط جنگی و بحرانی، این نهاد بیش از همیشه نیازمند استحکام درونی است. زنان در این عرصه، نقشی اساسی در ایجاد آرامش روانی، تربیت نسل مؤمن و پایداری ایمان خانوادگی دارند. علامه طباطبایی می‌گوید: «المرأة فی نظر الإسلام شریکة الرجل فی الإنسانية، و هی عماد السکينة فی الأسرة و محور الرحمة فی المجتمع؛ زن در نگاه اسلام شریک انسانیت مرد است و ستون آرامش در خانواده و محور رحمت در جامعه است.» (طباطبایی، ۱۴۱۷، ج ۴، ص ۲۴۱).

۱-۱ تعریف تحلیلی «جنگ / شرایط جنگی» از منظر فقه و کلام شیعه

واژه «جنگ» در عربی با واژگانی چون «حرب»، «قتال» و «جهاد» بیان شده است. «الحرب: نقيض السلم، و هو إزالة الأمن و الطمأنينة؛ حرب ضد سلم است و به معنای زوال امنیت و آرامش می‌باشد.» (راغب‌اصفهانی، ۱۴۱۲، ص ۲۲۱). ابن‌منظور نیز بیان می‌کند: «الحرب نقيض السلم، و هی المقاتلة و المنازعة؛ حرب به معنای ضد صلح و عبارت از درگیری و نزاع است.» (ابن‌منظور، ۱۴۱۴، ج ۱، ص ۲۷۰).

بنابراین، از دید لغت، جنگ حالتی است که نظم و امنیت جامعه مختل می‌شود و انسان در معرض تهدید قرار می‌گیرد.

از دیدگاه فقهی، فقهای امامیه، جنگ مشروع را در قالب مفهوم «جهاد» تبیین کرده‌اند. شیخ طوسی می‌گوید: «الجهاد واجبٌ علی الکفایة إذا هم العدو بلاد الإسلام، و يجب علی کلّ من یقدر علی القتال أن یدفعه؛ جهاد واجب کفایی است و اگر دشمن به سرزمین‌های اسلامی حمله کند، بر هر کسی که توان دارد واجب است او را دفع نماید.» (شیخ طوسی، ۱۳۶۰، ص. ۳۷۸).

بنابراین در فقه شیعه، شرایط جنگی وضعیتی است که جامعه اسلامی در معرض تهاجم دشمن قرار می‌گیرد، خواه تهدید نظامی باشد یا فرهنگی و روانی.

در علم کلام، جنگ به عنوان جلوه‌ای از سنت «بتلاء» و «امتحان» الهی تعبیر شده است. علامه طباطبایی در تفسیر آیه ۲۱۴ سوره بقره می‌نویسد: «البلاء سُنَّةُ إلهیة فی تمحیص المؤمنین، و الحربُ أحدُ مظاهره؛ آزمایش، سنت الهی در خالص‌سازی مؤمنان است و جنگ یکی از نمودهای آن است.» (طباطبایی، ۱۴۱۷، ج ۲، ص. ۲۹۴).

از این رو، جنگ نه فقط میدان نظامی، بلکه عرصه آزمون ایمان، صبر و پایداری است.

شرایط جنگی در معنای عام آن شامل تهدیدهای فرهنگی، روانی و اقتصادی نیز می‌شود که خانواده مسلمان باید در برابر آن‌ها مقاومت کند. شهید مطهری می‌گوید: «در اسلام، جهاد تنها جنگ با شمشیر نیست؛ جهاد، دفاع از ارزش‌های الهی است، چه در میدان نبرد باشد و چه در میدان فرهنگ و اخلاق.» (مطهری، ۱۳۸۶، ج ۲۱، ص. ۴۱).

۲-۱ مفهوم‌شناسی تثبیت بنیان خانواده و ابعاد آن

«تثبیت» از ریشه «ثَبَّتَ» به معنای پابرجا ساختن، استوار کردن و بر زمین محکم کردن است. «الثَّباتُ: ضدُّ الزوالِ، و الثَّبیتُ: جعلُ الشَّیْءِ ثابِتاً لا یزولُ؛ ثبات، ضد زوال است و تثبیت یعنی چیزی را چنان استوار ساختن که زوال نیابد.» (طریحی، ۱۳۷۵، ج ۲، ص. ۴۶۵).

در ادبیات علوم خانواده، تثبیت بنیان خانواده به معنای تحکیم روابط عاطفی، روانی، اعتقادی و اقتصادی میان اعضای خانواده است به گونه‌ای که در برابر فشارهای بیرونی از هم نپاشد.

ابعاد تثبیت خانواده

(۱) بعد روانی:

زن سرچشمه آرامش در خانواده است. قرآن کریم می‌فرماید: «وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً؛ خداوند میان شما محبت و رحمت قرار داد.» (روم: ۲۱).

در کتاب زن و بازیابی هویت حقیقی آمده است: «در خانواده، زن است که با روح لطیف خود تکیه‌گاه عاطفی مرد و فرزندان می‌شود؛ و همین لطافت، خانواده را در برابر طوفان‌های بیرونی مقاوم می‌کند.» (کربلایی‌نظر، ۱۳۹۰، ص. ۳۱).

(۲) بعد تربیتی:

زن در اسلام نقش محوری در انتقال ایمان و تربیت نسل دارد. امام خمینی (ره) فرمودند: «از دامن زن، مرد به معراج می‌رود؛ یعنی زن می‌تواند انسان‌هایی بسازد که جامعه را نجات دهند.» (خمینی، ۱۳۸۵، ج ۷، ص. ۳۲۷).

(۳) بعد اقتصادی:

زن در نظام اسلامی، مدیر اقتصادی خانواده است. امام صادق (ع) فرمود: «المرأه سیده بیته؛ زن بانوی خانه خویش است.» (کلینی، ۱۳۹۱، ج ۵، ص. ۵۱۰).

در تفسیر این حدیث، مرحوم فیض کاشانی می‌نویسد: «السیده هی المدبیره لشؤون البيت بما يقتضيه العقل و الاقتصاد؛ بانوی خانه یعنی تدبیرکننده امور خانه بر اساس عقل و تدبیر اقتصادی.» (فیض کاشانی، ۱۳۸۸، ج ۱۲، ص. ۵۲۱).

۳-۱ جایگاه زن و خانواده در منظومه فکری اسلام

خانواده در منطق قرآن، نخستین و اساسی‌ترین نهاد تربیتی و اجتماعی بشر است که بنیان آن بر محبت، مودت و آرامش نهاده شده است. خداوند متعال در توصیف فلسفه ازدواج می‌فرماید: «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً؛ و از نشانه‌های او این است که از جنس خودتان همسرانی برای شما آفرید تا در کنار آنان آرام گیرید و میان شما دوستی و رحمت قرار داد.» (روم: ۲۱).

این آیه شریفه، خانواده را جلوه‌ای از نظام آفرینش معرفی می‌کند که در آن، زن محور سکون و مرد تکیه‌گاه است؛ و این ارتباط، تجلی محبت الهی در عرصه زندگی انسانی است. علامه طباطبایی در تفسیر این آیه می‌نویسد: «السکینه فی الآیه هی الراحة النفسیة و الطمأنینة الوجودیة الّتی لا یستقیم المجتمع بدونها؛ یعنی «سکینه در این آیه به معنای آرامش روحی و طمأنینه وجودی است که جامعه بدون آن سامان نمی‌یابد.» (طباطبایی، ۱۴۱۷، ج ۱۶، ص ۲۶۷).

از منظر فقه و اخلاق اسلامی، خانواده محیط پرورش انسان مؤمن و عامل حفظ ایمان جامعه است. امام صادق (ع) می‌فرماید: «مَنْ تَزَوَّجَ فَقَدْ أَحْرَزَ نِصْفَ دِينِهِ، فَلْيَتَّقِ اللَّهَ فِي النِّصْفِ الْآخَرِ؛» یعنی «هر کس ازدواج کند، نیمی از دین خود را حفظ کرده است، پس باید در نیم دیگر تقوای الهی پیشه کند.» (حرعاملی، ۱۴۱۴، ج ۱۴، ص. ۵).

در منظومه فکری اسلام، زن نه تنها حافظ بنیان خانواده است، بلکه عنصر تعادل‌بخش و رشددهنده در نظام اجتماعی و فرهنگی محسوب می‌شود. زن مؤمن در نگاه قرآن و سیره اهل بیت (ع)، کانون عاطفه، عقلانیت و تربیت است؛ از این رو نقش او در خانواده صرفاً به کارکردهای زیستی محدود نمی‌شود، بلکه در استمرار حیات معنوی و ایمانی جامعه نقشی بنیادی دارد.

بنابراین، جایگاه زن و خانواده در اندیشه اسلامی، جایگاهی تمدن‌ساز و الهی است؛ چراکه حفظ خانواده، حفظ ایمان و بقای امت اسلامی را تضمین می‌کند، و هرگاه خانواده متزلزل شود، جامعه نیز از درون دچار ضعف فرهنگی، اخلاقی و معنوی خواهد شد.

ب) جهاد صبر

در جنگ‌ها و سختی‌ها، صبر زن همانند سلاح مرد است. امام صادق(ع) فرمودند: «مَنْ صَبَرَ عَلَى الْبَلَاءِ، كَتَبَ اللَّهُ لَهُ أَجْرَ الشَّهِيدِ؛ هر کس بر بلا صبر کند، خداوند پاداش شهید برای او می‌نویسد.» (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۶۸، ص. ۹۰).

از این روایت، می‌توان فهمید که زن مؤمن، اگر در شرایط جنگی صبر پیشه کند و خانواده را از فروپاشی روانی حفظ کند، پاداش مجاهد را دارد.

ج) جهاد تبیین

یکی از مفاهیم کلیدی در سیره اهل‌بیت(ع)، جهاد تبیین است. حضرت زینب(س) پس از واقعه کربلا، با سخنان خود نه تنها از حقیقت دفاع کرد بلکه تاریخ را از تحریف نجات داد. امام خامنه‌ای در تفسیر نقش زینبی فرمودند: «اگر زینب کبری(س) نبود، کربلا در تاریخ دفن می‌شد.» (خامنه‌ای، بیانات در جمع اقشار مردم، ۱۳۸۲/۰۵/۲۹).

جهاد تبیین برای زنان، یعنی رساندن پیام ایمان و مقاومت، چه در میدان تبلیغ، چه در تربیت فرزندان و چه در دفاع فرهنگی. از این منظر، قلم و زبان زن مؤمن، ادامه همان نهضتی است که زینب(س) در برابر یزید آغاز کرد.

۳-۲-۳ راهکارهای اهل‌بیت(ع) برای حفظ «هویت دینی و فرهنگی» خانواده در غیبت مردان

از دیدگاه اهل‌بیت(ع)، خانواده مؤمن باید حتی در غیاب پدر یا سرپرست، هویت دینی و فرهنگی خود را حفظ کند. این امر، به‌ویژه در دوران جنگ، هجرت یا اسارت، وظیفه‌ای سنگین بر عهده زنان می‌گذارد.

الف) استمرار تربیت ایمانی

اهل‌بیت(ع) همواره بر نقش مادر در استمرار ایمان تأکید داشته‌اند. امام علی(ع) فرمودند: «الْعِلْمُ فِي الصِّغَرِ كَالنَّقْشِ فِي الْحَجَرِ؛ دانستن در کودکی چون نقش بر سنگ است.» (تمیمی‌آمدی، ۱۳۹۵، ج ۲۴۱).

زن در غیاب پدر، با آموزش قرآن، دعا و معارف اهل‌بیت، هویت اعتقادی فرزندان را تثبیت می‌کند. این تربیت، سپری فرهنگی در برابر انحراف و سستی ایمان است.

ب) حفظ نمادهای فرهنگی خانواده

ائمه(ع) بر حفظ شعائر دینی در خانه تأکید کرده‌اند؛ مانند قرائت قرآن، دعا و برپایی یاد اهل‌بیت. امام صادق(ع) فرمودند: «أَحْيُوا أَمْرَنَا، رَحِمَ اللَّهُ مِنْ أَحْيَا أَمْرَنَا؛ امر ما را زنده نگه دارید، خدا رحمت کند آن‌که امر ما را زنده نگه دارد.» (حرعاملی، ۱۴۱۴، ج ۱۴، ص. ۴۶۴).

زن مؤمن با برگزاری دعا، ذکر و یاد اهل‌بیت(ع)، فضای معنوی خانه را زنده نگه می‌دارد و مانع فراموشی هویت ولایی می‌شود.

ج) پیوند اجتماعی با جامعه مؤمنان

اهلبیت(ع) توصیه کرده‌اند که زنان در غیاب مردان، ارتباط خود را با جمع مؤمنان و خانواده‌های شیعی حفظ کنند. امام باقر(ع) می‌فرمایند: «تَزَاوَرُوا فِي اللَّهِ، وَتَلَاَقُوا عَلَى مَحَبَّتِنَا؛ به خاطر خدا دیدار کنید و بر محبت ما گرد آیید.» (کلینی، ۱۳۹۱، ج ۲، ص. ۶۳۴).

این ارتباط اجتماعی، هم پشتیبانی روانی برای زنان است و هم ضامن تداوم فرهنگ ولایی و هویت جمعی در جامعه بحران‌زده.

نتیجه‌گیری

زن در نگاه اسلام، ستون استواری خانواده و جامعه است، نه عنصری فرعی یا صرفاً عاطفی. قرآن کریم زن را مایه آرامش، رحمت و استمرار حیات معرفی می‌کند و نقش او را در ایجاد سکون و مودت در خانواده اساسی می‌داند. زن مؤمن در شرایط بحرانی و جنگی، با ایمان، صبر و توکل، می‌تواند آرامش روانی و معنوی خانواده را بازسازی و آن را در برابر تهدیدهای بیرونی حفظ کند. سیره اهل‌بیت(ع) نشان می‌دهد که بانوانی چون حضرت زهرا(س) و حضرت زینب(س) با درایت و حضور آگاهانه، نه تنها خانواده بلکه جامعه ایمانی را در بحران‌ها هدایت کردند.

نقش زن در تثبیت خانواده را می‌توان در چهار بُعد اساسی دید: بُعد روانی، شامل ایجاد آرامش و امنیت ذهنی؛ بُعد تربیتی، که نسل مؤمن و مقاوم را پرورش می‌دهد؛ بُعد اقتصادی و مدیریتی، که نظم و تدبیر خانواده را در بحران حفظ می‌کند؛ و بُعد معنوی، که با ایمان و صبر، بنیان روحی خانواده را استوار می‌سازد.

الگوی زن مقاوم در اسلام بر پایه ایمان آگاهانه، عقلانیت، صبر و احسان استوار است. چنین زنی حتی در غیاب سرپرست مرد، خانواده را هدایت و از فروپاشی مصون می‌دارد. او علاوه بر ایفای نقش تربیتی و فرهنگی، در بعد روانی و معنوی نیز ستون پایداری خانواده است و نقشی تمدنی در جامعه ایفا می‌کند.

در نتیجه، تثبیت بنیان خانواده در آموزه‌های قرآن و سیره اهل‌بیت(ع) با حضور فعال، آگاهانه و مؤمنانه زن معنا می‌یابد. زن مؤمن، با جهاد صبر، تربیت و تبیین، نه تنها پناهگاه خانواده بلکه پناهگاه ایمان و اخلاق جامعه است و استمرار معنویت و پایداری فرهنگی امت اسلامی را تضمین می‌کند.

منابع

- قرآن کریم
- نهج البلاغه
- ۱. ابن طاووس، سید بن طاووس. (۱۴۱۷). **اللهوف علی قتلی الطفوف**. انتشارات دارالاسوه.
- ۲. ابن منظور، محمد بن مکرم. (۱۴۱۴). **لسان العرب**. تحقیق جمال الدین میردامادی. انتشارات دارالفکر-دارصادر. چاپ سوم.
- ۳. پاینده، ابوالقاسم. (۱۳۸۸). **نهج الفصاحه**. ترجمه علی اکبر مظاهری. انتشارات پارسایان. چاپ اول.
- ۴. تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد. (۱۳۹۵). **غررالحکم و دررالکلم**. انتشارات موسسه فرهنگی دارالحديث، چاپ هشتم.
- ۵. جواد آملی، عبدالله. (۱۳۷۹). **تسنیم تفسیر قرآن کریم**. مرکز نشر اسراء.
- ۶. حرعاملی، محمد بن حسن. (۱۴۱۴). **وسائل الشیعه**. انتشارات آل البيت.
- ۷. خامنه ای، سیدعلی. (۱۳۷۵). **مجموعه بیانات و سخنرانی ها**. دفتر حفظ نشر و آثار حضرت آیت الله خامنه ای. گرفته شده از سایت: Khamenei.ir
- ۸. خمینی، سیدروح الله. (۱۳۸۵). **صحیفه امام**. انتشارات موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، چاپ چهارم.
- ۹. خوارزمی، محمد بن محمود. (۱۳۸۶). **مقتل الحسین (ع) للخوارزمی**. انتشارات انوارالهدی. چاپ چهارم.
- ۱۰. راغب اصفهانی، حسین ابن محمد. (۱۴۱۲). **المفردات فی غریب القرآن**. تحقیق صفوان عدنان داودی. انتشارات دار العلم - الدار الشامیه.
- ۱۱. رخشاد، محمدحسین. (۱۳۸۳). **در محضر حضرت آیت الله العظمی بهجت**. چاپ اول.
- ۱۲. شیخ طوسی، محمد بن حسن. (۱۳۶۰). **النهايه فی مجرد الفقه و الفتاوی**. ترجمه محمدتقی دانش پژوه. چاپ اول.
- ۱۳. طباطبایی، سید محمدحسین. (۱۴۱۷). **المیزان فی تفسیر القرآن**. انتشارات دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
- ۱۴. طبرسی، احمد بن علی. (۱۳۸۳). **الاحتجاج**. انتشارات اسوه. چاپ ششم.
- ۱۵. طریحی، فخرالدین بن محمد. (۱۳۷۵). **مجمع البحرین**. محقق احمد حسینی اشکوری. انتشارات مکتبه المرتضویه. چاپ سوم.
- ۱۶. فیض کاشانی، محمد بن مرتضی. (۱۳۸۸). **کتاب الوافی**. انتشارات عطر عترت. چاپ اول.
- ۱۷. کربلایی نظر، محسن. (۱۳۹۰). **زن و بازیابی هویت حقیقی**. انتشارات انقلاب اسلامی. چاپ سوم.
- ۱۸. کلینی، محمد بن یعقوب. (۱۳۹۱). **اصول کافی**. ترجمه حسین استادولی. انتشارات دار الثقلین. چاپ دوم.

۱۹. مجلسی، محمدباقر. (۱۴۰۳). **بحار الانوار**. انتشارات دار احیاء التراث العربی. چاپ دوم.
۲۰. مطهری، مرتضی. (۱۳۷۵). **تعلیم و تربیت در اسلام**. انتشارات صدرا. چاپ بیست و هفتم.
۲۱. مطهری، مرتضی. (۱۳۸۱). **نظام حقوقی زن در اسلام**. انتشارات صدرا. چاپ سی و سوم.
۲۲. مطهری، مرتضی. (۱۳۸۶). **مجموعه آثار**. انتشارات صدرا. چاپ یازدهم.
۲۳. مکارم شیرازی، ناصر، با همکاری جمعی از نویسندگان. (۱۳۷۴). **تفسیر نمونه**. انتشارات دار الکتب الاسلامیه. چاپ سی و دوم.
۲۴. نجاشی، احمد بن علی. (۱۳۷۴). **رجال النجاشی**. دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم. چاپ پنجم.